

Motion till riksdagen 2021/22:4768

av **Ali Esbati m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur länsstyrelsernas roll i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur samarbetet med kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag avseende skuldhantering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra human rights due diligence och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på politisk styrning framåt i form av en handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 med de mest prioriterade åtgärderna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling

nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Sverige har i många avseenden kommit en bra bit i omställningen till ett hållbart samhälle i enlighet med Agenda 2030. Samtidigt ser vi också att utvecklingen går åt fel håll på en rad väsentliga områden, med exempelvis ökad ekonomisk ojämlikhet, tydliga klasskillnader inom hälsa samt de nationella klimat- och miljömålen som inte går att nå med nuvarande styrmedel och åtgärder. Takten för omställningsarbetet behöver öka och ambitionsnivån höjas.

3 Stärk förutsättningarna för det regionala och lokala arbetet med Agenda 2030

3.1 Främja Agenda 2030 lokalt och regionalt med en tydligare roll för länsstyrelserna

Länsstyrelserna har en viktig roll i det lokala och regionala genomförandet av Agenda 2030 tillsammans med kommuner, regioner och andra aktörer i samhället. Vänsterpartiet anser därför att länsstyrelserna bör ges en tydligare roll i arbetet med Agenda 2030. Länsstyrelserna bör främja regeringens inriktning för arbetet med Agenda 2030, och länsstyrelserna bör vid behov föreslå åtgärder för att utveckla Agenda 2030-arbetet på regional och lokal nivå. Länsstyrelserna kan användas bättre både för att främja regeringens inriktning för Agenda 2030 och för att skapa mer likvärdiga möjligheter för kommuner och regioner genom att stötta dem. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på hur länsstyrelsernas roll i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Förtydliga samarbetet med kommuner och regioner

Kommuner och regioner spelar en viktig roll för stora delar av de sakområden som Agenda 2030:s mål är knutna till. Statskontoret har i sin analys av hur Agenda 2030 påverkar myndigheters, kommuners och dåvarande landstings hållbarhetsarbete konstaterat att det varierar mycket när det gäller hur ambitiöst kommuners och regioners arbete med Agenda 2030 är. Vidare konstaterar Statskontoret att kommuners förutsättningar att arbeta aktivt med agendan ser mycket olika ut. Dessutom finns det också en del kommuner och regioner som uppfattar att hållbarhetsarbete framför allt är ett internt arbete och ett arbete som bara berör den miljömässiga dimensionen av hållbarhet. Därför anser Vänsterpartiet att det kan vara viktigt även för kommuner och regioner att regeringen förtydligar att det är organisationernas huvuduppgifter som bör vara i fokus för aktörernas arbete med agendan.

Ett exempel på hur samarbetet med kommuner och regioner kan se ut presenterar Agenda 2030-delegationen i sin slutrapport. Förslaget innebär att regeringen ingår ett

handslag med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. Ytterligare ett konkret förslag som kan lyfta kommuners och regioners arbete med Agenda 2030 är att låta revisionen gå igenom arbetet med genomförandet av Agenda 2030 lokalt och regionalt, och återkommande redovisa resultatet. Exempelvis har Helsingfors i Finland gjort en egen redovisning vid FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF) om arbetet med genomförandet av Agenda 2030.

Det finns en stor risk för att de ökande skillnaderna i förutsättningar mellan resursstarka och resurssvaga kommuner och regioner blir det som avgör om dessa aktörer arbetar med agendan eller inte, snarare än att de har valt mellan möjliga alternativ. Många kommuner och regioner vill ha konkret stöd i hur de kan arbeta med Agenda 2030. Staten har en roll och ett ansvar för att säkerställa mer likvärdiga möjligheter för olika kommuner och regioner att arbeta med Agenda 2030.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur samarbetet med kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 En feministisk analys i genomförandet av de globala målen både i Sverige och globalt

Vänsterpartiet noterar att trots att Agenda 2030 med sina 17 globala mål för hållbar utveckling har jämställdhet både som ett eget mål och som ett perspektiv som ska genomsyra hela agendan saknas en feministisk analys av Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Det är avgörande att kvinnor i fattigare länder tillåts sätta dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en viktig orsak till fattigdom, och kvinnor, som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen, saknar ofta de mest basala rättigheterna. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Skuldsanering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt

För att Sverige ska nå målen för Agenda 2030 behöver alla delar av samhället delta i arbetet. Det är därför både viktigt och positivt att regeringen i sitt uppföljningsarbete inkluderar näringslivet. Biståndspolitikerna är en viktig del av utvecklingspolitiken, men det är långt ifrån den enda vägen för att nå utvecklingsmålen. De belopp som lämnar de fattigare länderna och går till de rika är nästan tre gånger större än det samlade globala biståndet per år. Merparten utförs av kapital- och skatteflykt samt skuldbetalningar. Att

vända denna utveckling är en central del i arbetet med att skapa en mer jämlik värld. Därför är det viktigt att en aktiv biståndspolitik kombineras med t.ex. skuldavskrivningar och åtgärder mot skatte- och kapitalflykt. Mot bakgrund av det behöver näringslivets viktiga roll i att betala skatt i utvecklingsländer tydliggöras samt att Sverige i EU och OECD arbetar för bättre internationella regler mot multinationella företags skatteflykt vara en del i arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag avseende skuldhantering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Stärk företagens ansvar för mänskliga rättigheter, miljö och klimat genom lagstiftning

Vänsterpartiet anser att det är av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar. I stället för att skapa nya rättsliga skyldigheter klargör principerna betydelsen av befintliga internationella konventioner för mänskliga rättigheter.

Statskontoret har i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat förslag på åtgärder. De menar bl.a. att möjligheten att ställa krav på s.k. human rights due diligence, dvs. det verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna, bör utredas och att regeringen bör utveckla tydliga kriterier för när statliga bolag ska göra human rights due diligence.

Vidare föreslås att regeringen bör se över om möjligheterna till gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp kan bli bättre. Statskontoret menar också att regeringen bör utreda möjligheten att stifta lag som ger möjlighet att pröva och lagföra företagsrelaterade människorättskränkningar som sker av svenska företag i andra länder samt att en höjning av maxtaget på företagsboten skulle kunna främja efterlevnaden av FN:s vägledande principer. Statskontoret menar också att staten bör kunna föregå med gott exempel och att högre krav ska kunna ställas vid statliga investeringar och upphandlingar. Det bör ske genom att de kriterier som används för utvärdering och uppföljning av stöd och investeringar i statlig verksamhet harmoniseras med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Slutligen föreslår de också vissa förändringar i arbetet med offentlig upphandling, bl.a. att man bör utreda konsekvenserna av att göra det obligatoriskt att under vissa förutsättningar ställa fler krav kopplade till de mänskliga rättigheterna i upphandlingar.

Vänsterpartiet instämmer i den bild som Statskontoret ger av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Inom EU pågår för närvarande ett lagstiftningsarbete med human rights due diligence. Vi befarar dock att detta kommer bli relativt tandlöst och dessutom inte omfatta hela näringslivet. Vänsterpartiet vill se kraftiga tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Vi tror också att de förslag som

Statskontoret presenterar skulle bidra till en positiv utveckling på området. Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra human rights due diligence. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Med tanke på de transnationella företagens makt att bestämma inriktningen av vår globala utveckling så krävs det ett bindande fördrag som ger möjlighet till de som drabbas av brott mot mänskliga rättigheter att ställa företagen till svars. Vänsterpartiet anser därför att det är viktigt att Sverige inom FN verkar för att FN antar ett bindande fördrag kring företags agerande och de mänskliga rättigheterna.

För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar bör även ett klimat- och miljöperspektiv läggas på de förslag regeringen arbetar fram. Det kan ske med utgångspunkt i environmental due diligence, ett verktyg som liknar human rights due diligence, men där miljö- och klimatperspektivet är vägledande. Regeringen bör därför utreda möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Styrning framåt – en ny handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030

Vänsterpartiet bedömer alltså att det är avgörande att regeringen tar initiativ till en politisk styrning framåt i form av en handlingsplan eller färdplan för hur Sverige ska genomföra Agenda 2030, som de offentliga aktörerna kan utgå från i sitt fortsatta arbete. Det är även något som den nationella samordnaren för Agenda 2030 understrukt i sin delredovisning tidigare i år.

En handlingsplan bör hållas på en strategisk nivå och innehålla de mest prioriterade åtgärderna utifrån en analys av var de största utmaningarna finns. De offentliga aktörernas arbete med Agenda 2030 skulle fokuseras bättre om det fanns en tydlig prioritering för arbetet. En prioritering från regeringen skulle göra det lättare för myndigheter, länsstyrelser, kommuner och regioner att uttolka hur de konkret ska arbeta med genomförandet av Agenda 2030.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på politisk styrning framåt i form av en handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 med de mest prioriterade åtgärderna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Målkonflikter måste tydliggöras

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling (PGU). Trots att det har gått nästan 20 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling och därigenom slog fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. att alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling, är det dock uppenbart att svensk utvecklingspolitik fortfarande inte är samstämmig. De stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår och samtliga regeringar har misslyckats med att presentera konkreta förslag på hur de ska hanteras.

Här kan bl.a. vapenexporten, skatteflykten och EU:s jordbrukspolitik nämnas. Under innevarande mandatperiod har även regeringarna tagit eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU. Oviljan att stå bakom offentlig land-för-land-rapportering på EU-nivå, avtalet med Turkiet för att stoppa människor på flykt, åtstramningarna av de svenska asyllagarna, exportsatsningar riktade till diktaturer, försäljningen av Vattenfalls kolgruvor och den otillräckliga lagstiftningen för att begränsa vapenexport till diktaturer är några av dem.

Agenda 2030 handlar dock inte enbart om global utvecklingspolitik, utan åtagandena i handlingsplanen gäller såväl nationellt som globalt. Även i svensk inrikespolitik finns i dag stora målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030. Det handlar bl.a. om skattesänkningar för välbeställda som riskerar att urholka välfärden och leda till ökad ojämlikhet, målet om ekonomisk tillväxt i relation till agendans mål om att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och konsekvenserna av dessa, målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster samt förändringen av arbetsrätten i relation till agendans mål om anständiga arbetsvillkor för alla, för att nämna några uppenbara inrikespolitiska målkonflikter. Om Sverige vill kunna föregå med gott exempel i det internationella arbetet med genomförande av Agenda 2030 och med trovärdighet kunna driva frågorna internationellt bör regeringen även visa på arbetet med målkonflikter på det nationella planet.

Vänsterpartiet anser därför att samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030 och att Sverige därför behöver ett övergripande mål för hållbar utveckling med en samstämmig politik för hållbar utveckling i vilken mänskliga rättigheter och planetens gränser respekteras. En samstämmig politik för hållbar utveckling handlar om att politik inom flera områden samverkar. Därför är det avgörande att målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras. Regeringen bör således återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Birger Lahti (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ciczie Weidby (V)

Elin Segerlind (V)

Håkan Svenneling (V)